

0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Eğitim Müdahalesiyle Ölçeğin İlk Uygulaması

Development of the 0-6 Years Old Psychosocial Development Attitudes Scale and the First Application of the Scale Through Educational Intervention

Ayşegül DÖNMEZ¹
Esra ENGİN¹
Gülseren KESKİN²
Zehra BAYKAL AKMEŞE³
Tuğba DURMUŞ⁴

¹Ege Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
²Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye
³Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İzmir, Türkiye
⁴Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada amaç 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin (0-6 PGDTÖ) geliştirilmesi ve eğitim müdahalesiyle ölçeğin ilk uygulamasını yapmaktır.

Yöntemler: Araştırma metodolojik ve girişimsel bir çalışmadır. Ölçek araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. İzmir ilinde hizmet veren iki ana okul öğrencilerinin annelerine ölçek uygulanmıştır (n = 151). Ölçeğin zamana karşı değişmezliğini ölçmek için ölçek 30 anneye yeniden uygulanmıştır. Etik kurul, araştırma yeri ve araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden izin alındıktan sonra, eğitim öncesi veri toplama araçları uygulanmıştır. Eğitim sonrası ölçekler yeniden uygulanmıştır.

Bulgular: Ölçeğin geçerlilik çalışması için içerik geçerliliği yöntemi uygulanmıştır. Uzman görüşleri arasında fark olmadığı saptanmıştır ($P = .810$). Ölçeğin güvenilirlik çalışması aşamasında, ölçekte yer alan 30 maddenin toplam puan korelasyonları incelenmiş olup, 0,20 korelasyon sınırının altında olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ölçek bu hali ile 18 maddede bırakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık analizlerinde ise Cronbach Alpha değeri 0,74 olarak bulunmuşur, bu doğrultuda ölçeğin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılık gösterdiği saptanmıştır. Ölçeğin zamana karşı değişmezliği için test-tekrar test arasındaki ilişki anlamlı ($P = .000$) bulunmuştur. Eğitim sonrası 0-6 PGDTÖ puan ortalaması yükselmiştir.

Sonuç: Ölçek Türk toplumu için geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Annelerin eğitim sonrası 0-6 PGDTÖ puan ortalaması yükselmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, eğitim, anne, psikososyal gelişim

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to develop the 0-6 Age Psychosocial Development Period Attitudes Scale and to make the first application of the scale with an educational intervention.

Methods: This is a methodological and educational intervention study. The scale was developed by the researchers. The scale was first administered to 151 mothers of children who were attending 2 kindergartens in the province of İzmir (n = 151). The scale was then administered to 30 mothers to measure the invariance of the scale against time. After Ethical Committee approval was taken and the necessary permissions were taken from the institution the study was performed in and from the investigators, the scales were administered before education and again after education.

Results: Content validity was used to determine the validity of the scale. No differences were found between the opinions of the experts ($P = .810$). During the reliability study of the scale, the total score correlations of the 30 items on the scale were examined, and the items that were below the .20 correlation limit were removed from the scale. This left the scale with 18 items. The internal consistency analyses of the scale determined a Cronbach's alpha value of 0.74, an acceptable level of internal consistency. A significant relationship between the test-retest ($P = .000$) was found for the invariance of the scale against time. The mean PDPAS score rose after the training.

Conclusion: This scale is a valid and reliable scale for Turkish society. The mean scale score rose after the training.

Keywords: Child, education, mother, psychosocial development

Geliş Tarihi/Received: 07.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 08.04.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Zehra BAYKAL AKMEŞE
E-mail: zehra.baykal@ege.edu.tr

Cite this article as: Dönmez A, Engin E, Keskin G, Baykal Akmeşe Z, Durmuş T. The effectiveness of education of 0-6 period scale for the psychosocial development to mother. *J Nursology*. 2022;25(2):95-100.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Psikososyal gelişim, bireyin anne karnındaki yaşantısından, yaşlılık dönemi sonuna kadar psikolojik ve sosyal açıdan gelişimi içeren bir yaklaşımdır. Bu nedenle psikososyal gelişimde bireyin doğuştan getirdiği kapasiteler önemlidir.¹ Psikososyal kuramcı Erik Erikson kişilik gelişiminde sosyal faktörlerin etkisi üzerine çalışmış ve psikososyal gelişim dönemlerini tanımlamıştır. Kişiliğin gelişiminin yaşam boyu devam ettiğini ileri süren bu görüş çerçevesinde, herhangi bir gelişim döneminde meydana gelen aksaklıkların bir sonraki döneme dolayısıyla da kişinin tüm yaşamına aktarılacağı ileri sürülmektedir. Erikson'a göre sağlam bir kimlik duygusu ve hakimiyet için kişinin yaşamında önemli yere sahip olan kişilerin özellikle bireyin ailesinin mutlak desteği gereklidir.¹ Erken çocukluk dönemindeki sağlıklı gelişimin en önemli kolaylaştırıcıları ailelerdir. Anne ve babaların çocuk yetiştirme tarzları, çocuğun psikososyal, zihinsel, dil, cinsel ve bedensel gelişimlerini büyük oranda etkilemektedir.² Çocukların kişilerarası ilişkileri ilk olarak deneyimlediği aile ortamı, onların genel inançlarını ve tutumlarını belirlemekle birlikte psikososyal gelişimlerini önemli ölçüde etkilemektedir.³⁻⁵

Koruyucu ruh sağlığı çalışmaları kapsamında bireylerin doğumdan itibaren bütüncül sağlık hizmetlerinden yararlanması gerektiği inancı ile bu dönemde çocukların ruhsal gelişimleri üzerinde önemli rolleri olan ebeveynler üzerinde yürütülecek çalışmalar oldukça değerlidir. Ülkemizde erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynlerinin tutumlarına yönelik yapılan araştırmalar⁶⁻⁸ oldukça az sayıda iken, mevcut araştırmalar⁹⁻¹² genellikle ergenlik dönemindeki bireylerin ebeveynlerini kapsayan türdedir. Yapılan araştırmalarda ölçme aracı olarak kullanılan farklı ölçekler bulunmaktadır. Demir ve Şendil¹³ tarafından geliştirilen "Ebeveyn Tutum Ölçeği"; Çekiç ve ark.¹⁴ tarafından uyarlanan "Ebeveyn Davranış Ölçeği"; Özyürek¹⁵ tarafından geliştirilen "Anne-Baba Tutum Ölçeği"; Dirik ve ark.¹⁶ tarafından geliştirilen "Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği"; Karababa¹⁷ tarafından geliştirilen "Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği" bu ölçeklerden bazılarıdır. Mevcut ölçekler incelediğinde erken çocukluk dönemini kapsayan ölçeklerin sayısının yetersiz olduğu, özellikle 0-6 yaş psikososyal gelişim dönemini kapsayan spesifik ölçeklere ulaşılamadığı görülmüştür. Ebeveynlere yönelik geliştirilen bu tutum ölçeklerinin bazıları çocukların algıladıkları ebeveyn tutumlarını değerlendirerek ölçüm yaparken bazıları ise ebeveynlerin kendi tutumlarını değerlendirdiği türde tutum ölçeklerdir. Bu araştırmanın birinci aşamasında geçerliliği ve güvenilirliği yapılan 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği, 0-6 yaş dönemi psikososyal gelişimde annelerin daha kapsamlı bir role sahip olduğu düşünülerek anneler üzerinde uygulanabilir şekilde geliştirilmiştir. Erken çocukluk dönemindeki tutumların değerlendirilmesine yönelik geliştirilen ölçekler erken dönemdeki tanılama çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için gereklidir. Ayrıca erken dönemde psikososyal gelişime yönelik yapılan tanılamaların konu ile ilgili müdahale çalışmalarına da kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Araştırmanın ikinci aşamasında da ölçeğin "0-6 yaş psikososyal gelişim eğitimi" girişimi ile işlerliği test edilmiştir.

AMAÇ

Ruhsal gelişim dönemleri açısından kritik bir evre olan 0-6 yaş grubundaki çocukların annelerine verilen psikososyal gelişim dönemleri eğitiminin, bütüncül sağlık anlayışının egemen olduğu modern sağlık hizmetleri kapsamında ruh sağlığının korunmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bu günün çocuklarının yarının genç ve yetişkinleri olacağı düşünüldüğünde kişiliğin

temelleri açısından annelerin bu konuda eğitilip davranış değişikliğinin sağlanması konunun önemini göstermektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı "0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin (0-6 PGDTÖ)" geliştirilmesi ve eğitim müdahalesiyle ölçeğin ilk uygulamasını yapmaktır.

YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Araştırma geliştirilmesi hedeflenen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik uygulamasını yapmak amacıyla girişimsel olarak tasarlanmış iki aşamadan oluşan metodolojik bir araştırmadır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın birinci aşamasının evrenini, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Anaokulu (n=92) ve İzmir Koleji Anaokulu'na kayıtlı (n=82) 0-6 yaş arası çocuğun anneleri (n=174) oluşturmaktadır. Araştırmada örnek seçimine gidilmemiş araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 151 kişi örnek büyüklüğünü oluşturmuştur. Araştırmanın örnek büyüklüğü, ölçek çalışmaları için idealde olması gereken, ölçekteki soru sayısının (30 soru) en az üç katına denk gelen 90 bireyden fazlasına ulaşılmıştır.^{17,18} Örnek Büyüklüğü Analizi (Kaiser Meyer Olkin) değeri 0,957 olarak bulunmuştur. Örnek büyüklüğünün oldukça uygun olduğu saptanmıştır. Araştırmanın birinci aşaması 01.01.2015-01.04.2015 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasının evreni ve örneğini Ege Üniversitesi Kampüs Anaokulu ve Ege Üniversitesi Rektörlük Kreşi'ne kayıtlı olan çocuklara girişimde bulunan bireyler oluşturmuştur. Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden Ege Üniversitesi Kampüs Anaokulu'na kayıtlı 0-6 yaş arası çocuğu olan sekiz kişi, Ege Üniversitesi Rektörlük Kreşi'ne kayıtlı 0-6 yaş arası çocuğu olan 22 kişi olmak üzere toplamda 30 kişiye eğitim verilmiştir. Araştırmanın birinci ay izlem verisi 30 bireye ulaşılarak toplanmıştır. Araştırmanın birinci aşaması 01.04.2015-01.06.2015 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla kullanılan araçlar aşağıdaki gibidir.

Anket Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen bu formda katılımcıların yaş, medeni durum, eğitim durumu, çocuk sayısı, daha önce çocuk gelişimi ve 0-6 yaş psikososyal gelişim dönemlerine ait eğitim alma durumlarını inceleyen toplam 12 tanımlayıcı soru yer almaktadır.

0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği (0-6 PGDTÖ):

Ölçek 18 maddeli ve 3'lü likert (Katılıyorum = 3, Bazen = 2, Katılmıyorum = 1) şeklinde düzenlenmiştir. Ölçekte her bir maddenin alacağı en düşük puan 1, en yüksek puan 3 olarak belirlenmiştir. Buna göre elde edilen genel toplam puan, on sekiz maddelik ölçekte en düşük 18 (onsekiz) puan ve en yüksek 54 (ellidört) puandır. Ölçekte 4, 5, 12, 13, 16 ve 18. maddeler olmak üzere toplam altı madde ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tamamlanması yaklaşık 10 dakika sürmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, ölçek uygulaması yapılan bireyin 0-6 yaş çocuğunun psikososyal gelişimine yönelik doğru ve pozitif yaklaşım sergilediğini göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama süreci iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada 0-6 PGDTÖ geliştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından yapılan literatür taraması sonucunda oluşturulan 30 soruluk form Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Anaokulu ve İzmir Koleji Anaokulu'na

kayıtlı 0-6 yaş arası çocukların annelerine (n=151) uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması aşamasında beş uzmandan görüş alınmış, Kendall Uyuşum Katsayısı korelasyon testi uygulanarak ölçeğin içerik geçerliliği saptanmıştır. Uzmanlardan alınan görüş ve öneriler doğrultusunda gereken düzenlemeler yapılmış, ölçek madde sayısında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması aşamasında ise ilk olarak 30 maddenin toplam puan korelasyonları incelenmiş olup, 0,20 korelasyon sınırının altında olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ölçek bu hali ile 18 maddede bırakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık analizlerinde ise Cronbach Alpha değeri 0,74 olarak bulunmuştur, bu doğrultuda ölçeğin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılık gösterdiği saptanmıştır. Ölçeğin zamana karşı değişmezliğini belirlemek için, I. uygulamadan iki hafta sonra ilk 30 kişiye tekrar uygulanmıştır. Test-tekrar test puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Sonra ki aşamada ise araştırma ekibi tarafından yazılan ve basılan “Büyüyorum; Çocuk Büyütürken Büyüklere Öneriler” kitabı içeriğinden yararlanılarak oluşturulan eğitimin etkisi geliştirilen 0-6 PGDTÖ ile ölçülmüştür. Bu aşamada bir günlük eğitim içeriği psikososyal gelişim dönemlerine göre 0-1 yaş, 1-3 yaş ve 3-6 yaş olmak üzere üç döneme ayrılarak, her biri bir oturumda gerçekleşmiş ve yaklaşık iki saat sürmüştür. Eğitimler Ege Üniversitesi Rektörlük Kreşinde 20.04.2015, Ege Üniversitesi Kampüs Anaokulunda ise 25.05.2015 tarihlerinde yapılmıştır. Eğitim öncesinde bireylere yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak Anket Formu ve 0-6 PGDTÖ uygulanmıştır. Eğitimlerden bir ay sonra 0-6 PGDTÖ tekrar uygulanmıştır (n=30).

Veri Analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak toplanan verilerin değerlendirilmesi için SPSS 16,0 paket programı kullanılmıştır. Birinci aşamada 0-6 PGDTÖ'nin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek için Kendall Uyuşum Katsayısı (W^a), Cronbach Alpha Çözümlemesi, Madde Toplam Puan Korelasyon Tekniği, Hotelling T, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılmıştır. İkinci aşamada ise 0-6 PGDTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması için “Bağımlı gruplarda t testi” kullanılmıştır. Anlamlılık derecesi $P < ,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma konusu belirlenip planlanarak gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra araştırmanın yapılabilmesi için; Bilimsel Etik Kurul'dan, anaokullarından ve katılımcılardan izin alınmıştır. Araştırma Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Şube Müdürlüğü'ne proje önerisi olarak sunulmuş, kabul edilmiş ve projeleri fonundan destek alınarak yürütülmüştür (Proje No:14/ASYO/004).

BULGULAR

Geçerlilik Çalışmasına İlişkin Bulgular

“0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin” uzman görüşleri değerlendirme puanları Kendall W^a analizi ile değerlendirildiğinde; uzman puanları arasında istatistiksel olarak fark olmadığı (Kendall $W^a = 0,153$, $P = ,810$) ve uzmanlar arası uyum olduğu saptanmıştır.

Güvenirlilik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Madde analizi sonucunda ‘0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin’ bazı maddelerin r değerlerinin 0,20 den az olmasından dolayı bu maddeler araştırma ekibi ve uzmanların görüşleri kapsamında tartışılmış ve ölçekten çıkarılmıştır (7., 8., 10., 14., 15., 16, 17., 18., 20., 21., 29., 30. maddeler). Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,74 olarak bulunmuştur. Tüm değerlendirmelerden sonra, ölçek 18 maddeden oluşan en son halini almıştır (Tablo 1).

Tablo 1. 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nde Madde Numaralarının Değişikliğine İlişkin Eski ve Yeni Madde Numaraları

Ölçek Maddeleri Numaraları																		
Eski Madde*	1	2	3	4	5	6	9	11	12	13	19	22	23	24	25	26	25	28
Yeni Madde**	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

* 30 Maddelik 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği Numaraları
** 18 Maddelik 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği Numaraları

Tablo 2'de ‘0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği’ madde ve toplam puan korelasyonları arasında $P < ,001$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

0-6 PGDTÖ'nün güvenilirliğine ilişkin bulguları, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, iki yarım güvenilirlik katsayısı ve test tekrar test güvenilirlik katsayılarının hesaplanmasıyla elde edilmiştir. Ölçeğin, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .74'dür. Test tekrar test güvenilirlik korelasyonlarında ise anlamlı farklılık bulunmuştur. 0-6 PGDTÖ yüksek güvenilirlik katsayısına sahiptir. Psikometrik çalışmalarda güvenilirlik katsayısı 0.60 düzeyine kadar kabul edilebilir düzey olarak bildirilmiştir.^{19,20} Bu haliyle 0-6 PGDTÖ'nün iyi

Tablo 2. 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği' Madde ve Toplam Puan Korelasyonları

	r	P
1-Çocuğumun gelişim dönemine ilişkin özellikleri gözlemleyebiliyorum,	0,383	,000
2-Çocuğum içinde bulunduğu dönemin psikolojik ve sosyal özelliklerini gösteriyor,	0,407	,000
3-Çocuğumun sağlıklı psikolojik ve sosyal gelişimi için kendi psikolojik sağlığıma özen gösteriyorum,	0,388	,000
4-Çocuğumun sağlıklı psikolojik ve sosyal gelişimi için davranışlarıma özen gösteriyorum,	0,510	,000
5-Çocuğumla geçirdiğim zamanı kaliteli bir şekilde programlayabiliyorum,	0,349	,000
6-Çocuğumun gereksinimlerinin farkındayım,	0,443	,000
9, Yaşam tarzımı çocuğumun psikolojik ve sosyal gelişimi için düzenliyorum,	0,393	,000
11-0-6 yaş dönemi bedensel gelişimi konusunda fikirlerim vardır,	0,462	,000
12-0-6 yaş dönemi psikolojik ve sosyal gelişim konusunda fikirlerim vardır,	0,539	,000
13-Çocuğumla olan iletişimimde nasıl davranmam gerektiğini bilirim,	0,525	,000
19,Çocuğumun 3-6 yaş arasında psikolojik sıkıntılarının olabileceğinin farkındayım,	0,393	,000
22,Çocuğuma karşı saldırgan davranabilirim,	0,372	,000
23, Çocuğumun bakımı ve gelişimi ile ilgili olarak sürekli kaygı yaşıyorum,	0,349	,000
24,Çocuğuma yanlış davrandığımda düşündüğümde kendimi affetmekte zorlanırım,	0,427	,000
25, Çocuğuma kural koymada zorlanırım,	0,418	,000
26,Çocuğuma koyduğum kuralları uygularken zorlanırım,	0,510	,000
27,Çocuğumla birlikte olmaktan mutluluk duyarım,	0,409	,000
28, Çocuğuma karşı nasıl davranacağım konusunda kafam karışıktır,	0,489	,000
N items=18 n=151 Alpha=0,74		

bir iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca 0-6 PGDTÖ'nün test-tekrar-test güvenilirliğinin yeterli oluşu da ($r=.532$), ölçekten alınan puanların zaman içinde tutarlılık gösterdiğine işaret etmektedir.

0-6 PGDTÖ'nün bir tanı ölçeği olmadığı, tutum, davranış saptama ölçeği olarak geliştirildiği unutulmamalıdır. Olumsuz tutumların taranmasına ve müdahale edilmesi gereken risklerin saptanmasına yönelik geliştirilmiştir. Gelişim psikologları, annenin ebeveynliğe bakış açısının, ebeveynlik rolünü geliştirmesinde ve çocuğunun gelişim sürecinde etkili olduğunu bildirmektedir. Annenin çocuğun gelişim süreci ile ilgili farkındalığının olması, çocuğun gelişim sürecine uygun çevre hazırlanmasına, çocuğa karşı duyarlı ve onu sosyal ve kognitif açıdan destekleyici bir yaklaşım içerisinde olmasına neden olabilir.²¹ Bu bağlamda aile dışında, çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğinde çalışan hemşireler, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireleri bakım verirken bu ölçekten faydalanabilirler.

'0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği' madde ortalamaları arasındaki fark ileri derecede anlamlı bulunmuştur ($P=,000$) (Tablo 3).

'0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin puan korelasyonları incelendiğinde, toplam puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuş ($t=-6.469$; $P=,000$), I. ve II. uygulamalar arası korelasyonlarında anlamlılık saptanmıştır (Tablo 4).

Katılımcıların 0-6 yaş psikososyal gelişim dönemleri eğitimi öncesi ve sonrası 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 5'te verilmiştir. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası arasındaki ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanamazken ($P=,114$), korelasyonlarında anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,568$, $P=,001$) (Tablo 5).

TARTIŞMA

Ebeveyn tutumlarını ölçmeye yönelik Anne ve Baba Tutum Ölçeği,²² Anne- Baba ve Ergen İlişkileri Ölçeği²³ gibi Türkçe geliştirilen¹⁷ ya da Anne baba Tutum Ölçeği^{24,25} gibi uyarlama çalışması ardından kullanıma hazırlanan bu alanda ölçekler bulunmaktadır. Bu ölçekler incelendiğinde çok sayıda alt ölçeğe sahip oldukları ve çok fazla madde sayılarının olduğu görülmektedir. Araştırmada kullanılacak ölçme araçlarının kullanışlı olması oldukça önemlidir. Bir ruh sağlığı tarama aracının uygulanma süresinin kısa, soruların anlaşılır olması, uygulaması yapılan gruba karşı duyarlı ve belirleyici

olması gerektiği düşünülmektedir.²⁶ Çocuğun optimal gelişiminin sağlanmasında ebeveynlerin rolüne ilişkin daha duyarlı ölçümlere gereksinim duyulmaktadır. 0-6 PGDTÖ'nün bu özellikleri bünyesinde barındırdığı düşünülmektedir. Ölçeğin diğer faydalı durumu ise bu yaş grubuna bakım veren tüm bireylere (ebeveyn, bakıcı, okul öncesi öğretmeni) uygulanabilir olmasıdır.

Bir çocuğun hayatının ilk yıllarını kapsayan 0-6 yaş dönemi, yaşam boyu eğitim sürecinde en önemli zaman aralığıdır. Erken çocukluk gelişimi çocukların hayatının erken dönemlerindeki fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini kapsamaktadır. Bu dönem çocukların temel alan yeteneklerini geliştirebilmeleri için oldukça değerlidir, eğer bu dönemde gelişimle ilgili bir sorun yaşanır ise, dönemin telafisi oldukça zordur. Erken çocukluk dönemi gelişme, bireyselleşme, farklılaşma, içsel motivasyon geliştirme, farklı alanlarda beceri geliştirme, oyun kurma, işbirliği, iletişim ve motivasyon geliştirme temellerinin atıldığı dönemdir. Her çocuk kendine özgü yetenekleri, becerileri, motivasyon ve öğrenme yollarına sahip olarak doğar. Bu açıdan eğitim ve yetiştirilme tarzı önemli özellikleridir.^{27,28} Çocukluk çağının en önemli iki gelişimsel ödevi akranlarıyla olumlu iletişim ve etkileşim içerisine girmek ve duyguların farkında olup onu doğru bir şekilde karşı tarafa aktarmaktır. 0-2 yaş dönemi özellikle beyinde sinir bağlantılarının yapılaşmasının gerçekleştiği dönemdir ve bu dönemde çocuğun fiziksel sağlığı, mizacı, uyumu ile aileden gördüğü sevgi ve destek onun gelişiminde oldukça önemli bir yer tutar. Çocuğun ileriki yaşlarda ruhsal sağlığı üzerinde fazla etkisi olan evde ebeveyni ile okula gittiği zaman öğretmeni ile kurduğu bağlanma 0-6 yaş döneminin en dikkat çeken olgularındandır. Erken dönemde çocuğa uygun uyarıların verilmesi, çocuğun zekasını ve öğrenme kapasitesini arttırmaktadır. Erken dönemde verilen eğitim de (okul öncesi eğitim) gelişimi olumlu şekilde etkileyen faktörler arasındadır.²⁹ Bu çalışmada 0-6 yaş çocuğun gelişimi üzerinde oldukça etkin olan bireylere çocuğun psikososyal gelişimine yönelik eğitim verilmiştir. Eğitim öncesi ve sonrası araştırmacılar tarafından bu araştırmanın birinci aşamasında geliştirilmiş olan 0-6 PGDTÖ değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Anket sonuçlarına göre katılımcılar eğitim sonrasında çocuğun içinde bulunduğu dönemin psikolojik ve sosyal özellikleri ve çocuğun gereksinimleri ile ilgili farkındalığını anlatan ölçek maddelerinden (2., 4., 7., 9. ve 11. maddeler) daha yüksek puanlar almışlardır.

Çocuk, dünyaya gelirken dış dünyada kullanabileceği tüm bilgi ve becerilerle donanımlı bir şekilde dünyaya gelmez. Özellikle 0-6 yaş döneminde çocuğun ruhsal, duygusal, yönden gelişimin ve farklılaşmanın hızlı olduğu süreçte, çocuğa yeni deneyimler edineceği öğrenme olanaklarının oluşturulacağı ortamların sağlanması bireyin gelecekte dış dünya ya uyum sağlaması ve başarılı olması için oldukça önemlidir.³⁰ Kişiliğin temelini atıldığı bu dönemde çocuğa verilen bilgi ve eğitimin kalitesinin büyük

Tablo 3. 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin Madde Ortalamaları Analizi

	T^2	F	$df1$	$df2$	P
Hotelling's T^2 Test	919,591	48,246	17	132	,000

Tablo 4. 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Puanlarının Korelasyon Analizi Sonuçları

	\bar{X}	SS	t	P	r	P
I.Uygulama- II.Uygulama	-3.86	3,22	-6,469	,000	0,532	,000

Tablo 5. Katılımcıların 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemleri Eğitimi Öncesi ve Sonrası 0-6 Yaş Psikososyal Gelişim Dönemi Tutumları Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçek Puan Ortalamaları	\pm SS	t	P	r	P
Eğitim Öncesi Ölçek Puan Ortalamaları	47,73 \pm 5,50	-1,628	,114	0,568	,001
Eğitim Sonrası Ölçek Puan Ortalamaları	49,10 \pm 3,88				

bölümü öğretmene bağlıdır. Okul öncesi eğitim, nicelik olarak artarken sunulan hizmetin kalitesi göz ardı edilmemelidir. Çocuk gelişimi ve eğitimi alanında değişen dış dünyaya uyumun sağlanabilmesi için aralıklı olarak hizmet içi eğitimlerden faydalanılması gerekmektedir.^{31,32} Bu araştırmada çocuğun psikososyal gelişimine yönelik araştırmacılar tarafından bir eğitim hazırlanmış ve sunulmuştur. Araştırmada verilen eğitimle birlikte eğitim sonrası bireylerin bilgi puanlarında artış görülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

0-6 PGDTÖ'nün 0-6 yaş psikososyal gelişim dönemi tutumlarını ölçmede geçerli ve güvenilirlerdir. 0-6 yaş psikososyal gelişime hizmet eden okul öncesi öğretmenler, aile danışmanları, eğitim uzmanları, toplum ruhi sağlığı hemşireleri, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireleri, psikologlar, ebeler ve psikiyatristler gibi tüm meslek üyeleri bu ölçeği alan araştırmalarında kullanabilirler. Araştırma da katılımcılar 0-6 yaş psikososyal gelişim dönemleri eğitimi sonrasında erken çocukluk dönemindeki çocuklarının psikolojik ve sosyal gelişime olan duyarlılıkları yüksek olmakla birlikte yapılan eğitim müdahalesinin de bilgi puanlarında olumlu yönde artışa neden olduğu saptanmıştır. Ancak araştırma bulgularını desteklemek için anne ve babaların dahil olduğu, daha büyük bir örneklem grubu ile araştırma yapılabilir. Aynı zamanda oluşturulan eğitim içeriği daha fazla anne, baba, bakım verici rolünde ki bireylere ulaştırılarak çocukla kurulan ilişki yapısını, ilişki sorunlarını, olumsuz tutumlarını ve bu tutumların olası sonuçlarını değerlendirme olanağı sağlanabilir. Bu şekilde 0-6 yaş psikososyal gelişim sürecindeki çocuğa yönelik tutumlar ve davranışlar ile ilgili farkındalık düzeyleri artırılabilir ve yetişkin ve çocuk arasındaki iletişim ve etkileşim kalitesi yükseltilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan alınmıştır (Tarih: 21.01.2014, No: 27344949-20-250).

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Yazar Katkıları: Fikir – A.D.; Tasarım – A.D., E.E., G.K.; Denetleme – A.D., E.E.; Kaynaklar – T.D.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – Z.B.A.; Analiz ve/veya Yorum – A.D., Z.B.A.; Literatür Taraması – Z.B.A., T.D.; Yazıyı Yazan – A.D., Z.B.A.; Eleştirel İnceleme – E.E., G.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Approval was obtained from Ege University Health Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee (Date: 21.01.2014, No: 27344949-20-250).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from all participants who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – A.D.; Design – A.D., E.E., G.K.; Supervision – A.D., E.E.; Funding – T.D.; Materials – A.D., E.E., G.K.; Data Collection and/or Processing – Z.B.A.; Analysis and/or Interpretation – A.D., Z.B.A.; Literature Review – Z.B.A., T.D.; Writing – A.D., Z.B.A.; Critical Review – E.E., G.K.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declare that this study had received no financial support.

KAYNAKLAR

1. Bilge A, Engin E, Keskin G, Akmeşe ZB, Siviloğlu T. *Büyüyorum, Çocuk Büyütürken Büyüklere Öneriler*. İstanbul Tıp Kitabevi; 2014.
2. Senemoğlu N. *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Gazi Kitabevi; 2002.
3. Yılmaz E, Balat GU. Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algılarının incelenmesi. *Educ Sci*. 2014;9(4):394-402.
4. Aksoy AB, Tatlı S. Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *ÇAKÜ SBED*. 2019;10(1):1-22.
5. Telli AA, Özkan H. 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *J Dr Behcet Uz Child Hosp*. 2016;6(2):127-134.
6. Eylem TÜ. İç göç deneyimi, yerleşim yeri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından algılanan anababalık. *Ank Univ Eğitim Bilimleri Fak Derg*. 2019;52(3):713-736.
7. Akosmanoğlu E, Bedel A. Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberliğinin (OBADER) annelerin çocuklarına karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*. 2021;5(1):44-65. [CrossRef]
8. Teke E, Yılmaz E, Sürücü A. İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The J Int Ling Soc Educ Sci*. 2020;6(1):24-38 . [CrossRef]
9. Şanlı D, Öztürk C. Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *DEUHFED*. 2015;8(4):240-246.
10. Deniz M, Kapıcıoğlu S, Yüksel B, Özbağır Tİ, Erus SM. Ergenlerde saldırganlık ve sosyal beceri davranışlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumları. *YSBED*. 2018;2(1):1-11.
11. Newman J, Gozu H, Guan S, Lee JE, Li X, Sasaki Y. Relationship between maternal parenting style and high school achievement and self-esteem in China, Turkey and USA. *J Comp Fam Stud*. 2015;46(2):265-288. [CrossRef]
12. Kösterelioğlu İ. Effects of parenting style on students' achievement goal orientation: A study on high school students. *Educ Policy Anal Strateg Res*. 2018;13(4):91-107. [CrossRef]
13. Alabay E. Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*. 2017;1(2):156-174. [CrossRef]
14. Çekiç A, Türk F, Buğa A, Hamamcı Z. Alabama Ebeveyn Davranışları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;17(66):728-743.
15. Özyürek A. Okul öncesi çocuğa sahip anne-babalara yönelik "çocuk yetiştirmeye ilişkin anne-baba görüşleri ölçeği" ve "anne-baba tutum ölçeği" geliştirme çalışması. *IJECES*. 2017;2(1):26-38.
16. Dirik G, Yorulmaz O, Karancı AN. Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2015;26(2):123-130.
17. Karababa A. Çok boyutlu ebeveynlik stillerini değerlendirme ölçeği'nin (ÇESDÖ) (ebeveyn formu) Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2019;46(46):108-131. [CrossRef]
18. Tavşancıl E. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Nobel Yayınevi; 2005.
19. McNeish D. Thanks coefficient alpha, we'll take it from here. *Psychol Methods*. 2018;23(3):412-433. [CrossRef]
20. Ögel K, Karadayı G, Şenyuva G, Kanoğlu H. Ergenler için ruhsal sorunlar tarama ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Düşünen Adam J Psychiatry Neurol Sci*. 2012;25:8-16.
21. Ajilchi B, Borjali A, Janbozorgi M. The impact of a parenting skills training program on stressed mothers and their children's self-esteem level. *Procedia Soc Behav Sci*. 2011;30:316-326. [CrossRef]
22. Özyürek A. Anne-baba çocuk yetiştirme tutumları ve üç farklı ölçek geliştirme çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2018;22(2):659-676.

23. Pekşen Süslü DP. A study on self-esteem, mother, father, and peer relations as predictors of cyberbullying and cyber-victimization in high school students. *J Hum Sci.* 2018;15(2):1381-1393. [\[CrossRef\]](#)
24. Kol S. The effects of the parenting styles on social skills of children aged 5-6. *Malays Online J Educ Sci.* 2018;4(2):49-58.
25. Küçükturan G. Anne baba tutum ölçeği. *Eurasian J Educ Res.* 2005;19:238-250.
26. Özdemir H, Rezaki M. Depresyon saptanmasında genel sağlık anketi-12. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 2007;18(1):13-21.
27. Bennett IM, Schott W, Krutikova S, Behrman JR. Maternal mental health, and child growth and development, in four low-income and middle-income countries. *J Epidemiol Community Health.* 2016;70(2):168-173. [\[CrossRef\]](#)
28. Wildová R, Kropáčková J. Early childhood pre-reading literacy development. *Procedia Soc Behav Sci.* 2015;191:878-883. [\[CrossRef\]](#)
29. Bertan M, Haznedaroğlu D, Koln P, Yurdakök K, Güçüz BD. Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.* 2009;52:1-8.
30. Abazaoğlu İ. Okul öncesi öğretmenliğine ilişkin genel bir bakış. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi.* 2015;4(1):2146-2199.
31. Derman MT, Başal HA. Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye'de okul öncesi eğitim ve ilköğretimde niceliksel ve niteliksel gelişmeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 2010;3(11):20-25.
32. Peet ED, McCoy DC, Danaei G, et al. Early childhood development and schooling attainment: Longitudinal evidence from British, Finnish and Philippine birth cohorts. *PLoS ONE.* 2015;10(9):e0137219. [\[CrossRef\]](#)